Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

26 septembrie 2013 *

„Recurs — Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) — Intervenție structurală comunitară în regiunea Martinica — Reducere a unei contribuții financiare — Contracte de achiziții publice de lucrări — Conformitatea operațiunilor cu dispozițiile Uniunii — Coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări — Directiva 93/37/CEE — Articolul 2 — Noțiunea «subvenție directă» — Noțiunea «echipamente sportive, recreative și de agrement»”

În cauza C-115/12 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 1 martie 2012,

Republica Franceză, reprezentată de E. Belliard și de N. Rouam, precum și de G. de Bergues, în calitate de agenți,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de F. Dintilhac și de A. Steiblytė, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președinte de cameră, domnii J. Malenovský, U. Lõhmus (raportor) și M. Safjan și doamna A. Prechal, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 martie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 aprilie 2013,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: franceza.

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, Republica Franceză solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 16 decembrie 2011, Franța/Comisia (T-488/10, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care s-a respins acțiunea acesteia având ca obiect anularea Deciziei C(2010) 5229 a Comisiei din 28 iulie 2010 privind suprimarea unei părți din participarea Fondului european de dezvoltare regională (FEDR) în temeiul documentului unic de programare a obiectivului nr. 1 pentru o intervenție structurală comunitară în regiunea Martinica, în Franța (denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1260/1999

2 Regulamentul (CE) nr. 1260/1999 al Consiliului din 21 iunie 1999 de stabilire a dispozițiilor generale privind fondurile structurale (JO L 161, p. 1) prevede la articolul 12, intitulat „Compatibilitate”:

„Operațiunile finanțate de Fonduri [...] trebuie să respecte dispozițiile tratatului și ale actelor normative adoptate în temeiul acestuia, precum și politicile și acțiunile comunitare, inclusiv cele privind [...] atribuirea contractelor de achiziții publice [...].” [traducere neoficială]

Directiva 93/37/CEE

3 Directiva 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 199, p. 54) a fost abrogată și înlocuită prin Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116), intrată în vigoare la 31 ianuarie 2006. Cu toate acestea, ținând seama de data faptelor, prezentul litigiu rămâne guvernat de Directiva 93/37.

4 Articolul 1 litera (a) din această directivă definește „contractele de achiziții publice de lucrări” ca fiind „contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între, pe de o parte, un executant de lucrări și, pe de altă parte, o autoritate contractantă definită la litera (b), care au ca obiect fie execuția, fie atât execuția, cât și proiectarea lucrărilor referitoare la una dintre activitățile menționate în anexa II sau a unei lucrări definite la litera (c), fie realizarea, prin orice mijloc, a unei lucrări care să răspundă nevoilor precizate de autoritatea contractantă”. [traducere neoficială]

5 Articolul 2 din această directivă are următorul cuprins:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru ca autoritățile contractante să respecte, respectiv să asigure respectarea dispozițiilor prezentei directive în acele cazuri în care subvenționează direct în proporție de peste 50 % contractele de achiziții publice de lucrări atribuite de alte entități.

(2) Alineatul (1) se aplică numai contractelor din categoria 50 grupa 502 din Nomenclatorul general al activităților economice din Comunitățile Europene (NACE) și contractelor privind construcția spitalelor, a echipamentelor sportive, recreative și de agrement, a clădirilor cu destinația de școli și universități și a clădirilor în care își desfășoară activitatea autoritățile administrative.” [traducere neoficială]

Istoricul cauzei

6 Situația de fapt care a determinat prezentul litigiu, astfel cum este expusă la punctele 1-13 din hotărârea atacată, poate fi rezumată după cum urmează.

7 Prin decizia C(2000) 3493 din 21 decembrie 2000, Comisia a aprobat documentul unic de programare pentru intervențiile structurale comunitare în regiunea Martinica care se referea la obiectivul nr. 1 în Franța, pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2000 și 31 decembrie 2006, care prevede o participare a Fondului european de dezvoltare regională (FEDR) în valoare de 17 150 000 de euro, în temeiul măsurii „Ajutoare directe și indirecte pentru întreprinderile turistice și alți operatori turistici”.

8 În cursul anului 2003, Société martiniquaise des villages de vacances (denumită în continuare „SMVV”), care asigură exploatarea satului de vacanță Les Boucaniers al Club Méditerranée în Martinica (denumit în continuare „complexul turistic Les Boucaniers”), a decis să efectueze lucrări de renovare și de extindere a acestuia.

9 La 3 august 2004, Consiliul regional din Martinica s-a pronunțat în favoarea acordării unei subvenții regionale cu o valoare de 2 492 750 de euro pentru acest proiect de renovare și de extindere a complexului turistic Les Boucaniers, al cărui beneficiar era SMVV și al cărui cost total era estimat la 49 981 446 de euro.

10 Prin decizia C(2004) 4142 din 18 octombrie 2004, Comisia a stabilit la 12 460 000 de euro nivelul de participare comunitară la proiectul menționat.

11 La 24 martie 2005, Regiunea Martinica și SMVV au semnat convenția de dezvoltare regională pentru acest proiect.

12 Între 25 iunie și 13 iulie 2007, Curtea de Conturi a Comunităților Europene a efectuat un audit al proiectului în cauză. Prin scrisoarea din 11 februarie 2008, aceasta a adresat Republicii Franceze constatările preliminare ale auditului său. Curtea de Conturi a invocat, în special, nerespectarea procedurii de atribuire a contractelor de achiziții publice pentru lucrările de renovare și de extindere aplicabile, întrucât acest proiect ar fi fost finanțat în proporție de peste 50 % de autorități contractante. Potrivit Curții de Conturi, ținând seama de subvenția FEDR, de subvenția regională și de subvenția statală în valoare de 16 690 000 de euro, aceasta din urmă sub forma unei defiscalizări în aplicarea articolului 199 undecies B din Codul fiscal general francez, proiectul respectiv era finanțat în proporție de 63,33 % prin ajutoare publice. În această privință, Curtea de Conturi a făcut trimitere în special la articolul 2 din Directiva 93/37.

13 Prin scrisoarea din 20 mai 2008, Republica Franceză a contestat, printre altele, că defiscalizarea în cauză poate fi considerată o subvenție directă în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37. În plus, aceasta a susținut că lucrările de renovare și de extindere a complexului turistic Les Boucaniers nu constituiau lucrări referitoare la echipamentele sportive, recreative și de agrement în sensul alineatului (2) al acestui articol. Prin urmare, lucrările menționate nu ar intra în domeniul de aplicare al articolului menționat.

14 La 28 iulie 2010, prin adoptarea deciziei în litigiu, Comisia a hotărât să suprime totalitatea contribuției FEDR alocate proiectului de renovare și de extindere a complexului turistic Les Boucaniers.

Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

15 Prin cererea introductivă depusă la 11 octombrie 2010 la grefa Tribunalului, Republica Franceză a solicitat anularea în totalitate a deciziei în litigiu.

16 În susținerea acțiunii formulate, Republica Franceză a invocat patru motive. Primul motiv a fost întemeiat pe o încălcare a articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37, întrucât Comisia ar fi considerat că contractele de lucrări atribuite pentru renovarea și extinderea complexului turistic Les Boucaniers constituiau contracte de lucrări subvenționate direct în proporție de peste 50 % de autorități contractante. Al doilea motiv a fost întemeiat pe o încălcare a articolului 2 alineatul (2) din această directivă pe care ar fi săvârșit-o Comisia prin faptul că a considerat că lucrările în cauză țineau de un contract privind construcția echipamentelor sportive, recreative și de agrement în sensul dispoziției menționate. Al treilea motiv a fost întemeiat pe o încălcare a obligației de motivare, întrucât Comisia nu ar fi expus în mod clar și neechivoc motivele pentru care lucrările de renovare și de extindere ale complexului turistic Les Boucaniers corespundeau unor lucrări referitoare la echipamentele sportive, recreative și de agrement în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37. Al patrulea motiv, invocat în subsidiar, a fost întemeiat pe o încălcare a principiului proporționalității, întrucât Comisia ar fi reținut un coeficient de corecție de 100 % pentru subvenția alocată de FEDR.

17 Tribunalul a respins ansamblul acestor motive și, în consecință, a respins acțiunea în totalitate.

18 În ceea ce privește primul motiv, Tribunalul a tratat, mai întâi, la punctele 25-33 din hotărârea atacată, argumentul Republicii Franceze, întemeiat pe o jurisprudență consacrată în materie de ajutoare de stat, potrivit căruia noțiunea „subvenție” trebuie să fie interpretată ca acoperind doar prestațiile pozitive.

19 În această privință, Tribunalul a arătat la punctul 27 din hotărârea atacată că noțiunea de subvenție, deși este menționată în jurisprudența în materie de ajutoare de stat, în cadrul definiției noțiunii de ajutoare de stat, nu a fost definită ca atare în această jurisprudență.

20 Tribunalul a amintit, de asemenea, la punctul 28 din hotărârea atacată că interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii impune să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție. La punctul următor din hotărârea menționată, Tribunalul a arătat că obiectivul Directivei 93/37 este de a exclude atât riscul ca o preferință să fie acordată ofertanților sau candidaților naționali cu ocazia oricărei atribuiri a unui contract efectuate de autoritățile contractante, cât și posibilitatea ca un organism finanțat sau controlat de stat, de colectivitățile teritoriale sau de alte organisme de drept public să se lase ghidat de alte considerente decât cele economice.

21 În ceea ce privește, în special, obiectivul urmărit de legiuitorul comunitar la articolul 2 din Directiva 93/37, Tribunalul a arătat, la punctele 30 și 31 din hotărârea atacată, că acest articol vizează să evite ca anumite autorități contractante să încerce să eludeze reglementarea privind contractele de achiziții publice conferind unor organisme private sarcina de a proceda la executarea lucrărilor care fac, în realitate, obiectul contractelor de achiziții publice și pe care aceste autorități publice le subvenționează direct în proporție de peste 50 %. Tribunalul a precizat că, în esență, nu există o diferență între cazul în care o autoritate contractantă încheie ea însăși un contract cu un executant de lucrări și cazul în care aceasta subvenționează direct în proporție de peste 50 % un contract de lucrări atribuit de o altă entitate decât ea însăși. Articolul 2 menționat vizează, așadar, în opinia Tribunalului, să asigure o atribuire imparțială a contractului în cazurile în care entitățile publice dețin o influență determinantă. În consecință, la punctul 32 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că noțiunea de subvenție în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 ar trebui să primească o interpretare funcțională și largă.

22 Tribunalul a concluzionat că efectul util al Directivei 93/37 nu ar fi pe deplin protejat în cazul în care aplicarea regimului pe care aceasta îl instituie ar putea fi exclusă prin simplul fapt că costurile de finanțare ale unui contract nu sunt reduse prin prestații pozitive ale unei entități publice, ci prin avantaje fiscale și că noțiunea „subvenție”, în sensul articolului 2 alineatul (1) din aceasta, nu exclude avantajele fiscale în cauză care permit, la fel ca prestațiile pozitive, reducerea costurilor de finanțare ale unui contract.

23 La punctele 34 și 35 din hotărârea atacată, Tribunalul a amintit, pe de o parte, alte acte de drept al Uniunii, în care noțiunea de subvenție nu a fost definită ca fiind doar o prestație pozitivă, și, pe de altă parte, a respins argumentul Republicii Franceze întemeiat pe actele pregătitoare privind introducerea inițială a dispoziției care a devenit articolul 2 alineatul (1) din Directiva 93/37.

24 În continuare, la punctele 36 și 37 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins afirmația Republicii Franceze potrivit căreia avantajele fiscale în cauză nu prezentau un caracter direct, astfel cum impunea articolul 2 alineatul (1) menționat. Tribunalul s-a întemeiat pe faptul că avantajele respective erau direct legate de contractul de lucrări în cauză și de investițiile realizate în acest scop.

25 În ceea ce privește al doilea motiv, Tribunalul a tratat, mai întâi, la punctele 42-50 din hotărârea atacată, argumentația Republicii Franceze potrivit căreia echipamentele sportive, recreative și de agrement din acest sat de vacanță nu au decât un caracter accesoriu, iar lucrările au privit, în esență, o unitate hotelieră cu restaurant.

26 După ce a constatat că lucrările menționate se înscriu într-un proiect unic care constă în renovarea completă a complexului turistic Les Boucaniers, Tribunalul a arătat la punctul 43 din hotărârea atacată că nu trebuie să se ia în considerare lucrările efectuate, ci vocația de ansamblu a acestui complex turistic, pentru a analiza dacă contractele de lucrări în cauză aveau ca obiect lucrări de construcție referitoare la astfel de echipamente.

27 În această privință, la punctul 48 din hotărârea atacată, Tribunalul a adoptat aprecierea Comisiei potrivit căreia complexul turistic Les Boucaniers este un concept integrat care regrupează în același timp cazarea, masa, activitățile sportive, recreative și de agrement, precum și echipamentele comune. Tribunalul a arătat că, chiar dacă s-ar presupune că suprafețele și numărul de angajați ale complexului turistic Les Boucaniers sunt legate în mare parte de cazare și de masă, complexul menționat se caracterizează prin activitățile respective care constituie nucleul conceptului acestui sat de vacanță și care formează partea esențială și, în orice caz, necesară a acestui concept. Tribunalul a concluzionat că, astfel, complexul turistic Les Boucaniers, ca atare, are caracter de echipament sportiv, recreativ și de agrement în sens larg. Tribunalul a adăugat de asemenea că, în speță, nu trebuie să se stabilească care este obiectul contractelor privind lucrările în cauză, ci să se analizeze dacă proiectul respectiv se încadrează în una dintre categoriile prevăzute la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37.

28 În continuare, la punctul 50 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins ca fiind prea restrictivă repartizarea costului lucrărilor efectuată de Republica Franceză potrivit căreia numai 10,6 % din costul lucrărilor privind renovarea și extinderea complexului turistic Les Boucaniers se referea la echipamente sportive, recreative și de agrement.

29 La punctele 53 și 54 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat că NACE nu are relevanță în interpretarea noțiunii de echipamente sportive, recreative și de agrement prevăzute la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37.

30 În sfârșit, Tribunalul a concluzionat la punctul 57 din hotărârea atacată că noțiunea de echipamente sportive, recreative și de agrement, în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37, nu impunea existența unei legături cu nevoile tradiționale ale colectivităților publice sau cu misiuni de interes general. În această privință, la punctele 58-64 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că noțiunea în cauză, deși face parte dintr-o enumerare limitativă, nu este ea însăși limitată de un criteriu oarecare și că trebuie să fie interpretată de o manieră funcțională și largă pentru a se asigura că efectul util al Directivei 93/37 nu este compromis. Potrivit Tribunalului, o interpretare restrictivă a noțiunii de echipamente sportive, recreative și de agrement nu poate fi conformă cu obiectivele acestei directive.

31 În ceea ce privește al treilea motiv, Tribunalul a concluzionat la punctele 69-71 din hotărârea atacată că, având în vedere explicațiile furnizate în decizia în litigiu și în cursul procedurii administrative, Comisia și-a explicat raționamentul corespunzător cerințelor legale.

32 În ceea ce privește al patrulea motiv, Tribunalul a constatat la punctul 74 din hotărârea atacată că, dat fiind că lucrările în cauză constituie un proiect unic, cuantumul contribuției afectate de neregularitatea constatată cuprinde cuantumul total al contribuției prevăzute pentru proiect. În consecință, integralitatea finanțării proiectului a făcut obiectul unei neregularități astfel încât integralitatea contribuției financiare a fost imputată în mod greșit FEDR. Prin urmare, Tribunalul a concluzionat că nu era necesară limitarea corecției în temeiul principiului proporționalității.

Concluziile părților

33 Republica Franceză solicită Curții:

— anularea în totalitate a hotărârii atacate și

— pronunțarea de către Curte în mod definitiv cu privire la litigiu prin anularea deciziei în litigiu sau trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului.

34 Comisia solicită Curții:

— declararea ca inadmisibil a celui de al doilea aspect al primului motiv de recurs și a primului aspect al celui de al treilea motiv de recurs sau, în subsidiar, respingerea acestora și respingerea în totalitate a recursului și

— obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

35 În susținerea recursului, Republica Franceză invocă trei motive.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la aplicarea articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37

Argumentele părților

36 Primul motiv invocat de Republica Franceză în susținerea recursului se împarte în două aspecte.

37 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, acest stat membru susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat că măsurile privind avantajele fiscale puteau fi calificate „subvenții” în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37.

38 Potrivit Republicii Franceze, calificarea efectuată de Tribunal este contrară literei articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 și contrazice voința legiuitorului Uniunii de a limita noțiunea de subvenție la prestațiile pozitive. În primul rând, aceasta reproșează Tribunalului de a se fi îndepărtat de la definiția tradițională a noțiunii respective, astfel cum a fost reținută de Curte în materie de ajutoare de stat. În lipsa oricărei precizări în sens contrar în directiva în cauză, noțiunea menționată ar trebui să fie definită în raport cu sensul obișnuit al termenului „subvenție” pentru ca principiul securității juridice să fie respectat. În al doilea rând, Republica Franceză afirmă că interpretarea sa este susținută de faptul că redactarea finală a acestei dispoziții este diferită de propunerile diverse din actele

pregătitoare, în care a fost utilizat în special termenul „finanțează” în locul termenului „subvenționează”. În al treilea rând, aceasta adaugă că necesitatea de a proteja efectul util al unei dispoziții, invocată de Tribunal, nu poate merge până la a da dispoziției respective o interpretare funcțională care se întinde dincolo de termenii acesteia.

39 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, Republica Franceză susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat că un avantaj fiscal avea un caracter direct în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 din moment ce acest avantaj fusese acordat special pentru contractul de lucrări în cauză, deși acesta nu fusese acordat nici beneficiarului, nici executantului de lucrări, nici administratorului sau proprietarului unității în cauză.

40 Acest stat membru arată că avantajele fiscale în cauză erau acordate asociaților, persoane fizice, ai societăților în nume colectiv care au investit în contractul de lucrări privind renovarea și extinderea complexului turistic Les Boucaniers. Aceste avantaje fiscale ar fi avut, desigur, un efect incitativ asupra investiției, însă nu ar fi micșorat în mod direct costurile lucrărilor.

41 Comisia susține că primul aspect al primului motiv trebuie declarat nefondat. Al doilea aspect ar trebui declarat inadmisibil sau, în subsidiar, respins ca nefondat.

Aprecierea Curții

42 Trebuie amintit că articolul 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 impune respectarea, de către autoritățile contractante, a dispozițiilor din această directivă în acele cazuri în care subvenționează direct în proporție de peste 50 % contractele de achiziții publice de lucrări atribuite de alte entități.

43 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, Republica Franceză arată, în esență, că noțiunea de subvenție, în sensul acestei dispoziții, acoperă doar subvențiile pozitive și nu ar putea, așadar, să cuprindă avantaje fiscale.

44 Întrucât noțiunea menționată nu este definită în Directiva 93/37, aceasta trebuie să primească, în lipsa unei trimiteri la dreptul statelor membre, o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont de contextul dispoziției și de obiectivul urmărit de dispoziția în care aceasta figurează (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 iulie 2012, Pie Optiek, C-376/11, punctul 33 și jurisprudența citată).

45 Republica Franceză nu contestă nici formularea obiectivelor din articolul 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 efectuată de Tribunal la punctele 29-31 din hotărârea atacată, nici că aceste obiective pledează, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 43 din concluzii, în favoarea unei interpretări largi a noțiunii de subvenție. În schimb, prin argumentația sa, Republica Franceză reproșează, în esență, acestei instanțe că, prin faptul că a acordat acestei noțiuni un sens larg și funcțional pentru a include avantaje fiscale, a depășit limitele a ceea ce este permisibil cu ocazia unei interpretări teleologice.

46 Cu toate acestea, contrar celor susținute de Republica Franceză, termenul „a subvenționa”, în sensul său obișnuit, înseamnă pur și simplu a acorda un avantaj. Prin urmare, termenul respectiv nu se limitează, ca regulă generală, la prestații pozitive. Pe de altă parte, o astfel de interpretare nu este infirmată de vreo așa-numită definiție „tradițională” a noțiunii de subvenție, la care se referă acest stat membru și care ar fi pretins aplicabilă în domeniul ajutoarelor de stat.

47 Argumentația Republicii Franceze potrivit căreia interpretarea efectuată de Tribunal a contrazis intenția legiuitorului Uniunii întrucât nu ține seama de geneza articolului 2 din Directiva 93/37 trebuie de asemenea să fie înlăturată.

48 Astfel, folosirea termenului „subvenționează” în această dispoziție, iar nu a verbului „finanțează”, utilizat de Comisie în propunerea sa privind articolul 1a din Directiva 89/440/CEE a Consiliului din 18 iulie 1989 de modificare a Directivei 71/305/CEE de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 210, p. 1), care corespunde articolului 2 din Directiva 93/37, nu poate fi suficientă, în lipsa unor alte indicații, pentru a se deduce o intenție a legiuitorului Uniunii de a restrânge acest termen numai la subvențiile pozitive, cu excluderea, printre altele, a avantajelor fiscale.

49 În aceste împrejurări, trebuie constatat că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept prin faptul că a considerat că măsurile privind avantajele fiscale puteau fi calificate drept subvenții în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37. În consecință, primul aspect al primului motiv trebuie respins ca nefondat.

50 În ceea ce privește al doilea aspect al acestui motiv, contrar celor susținute de Comisie, Republica Franceză nu vizează să repună în discuție constatări de fapt efectuate de Tribunal în hotărârea atacată, ci calificarea juridică a faptelor pe care acesta a făcut-o, și anume calificarea avantajelor fiscale acordate în calitate de subvenție „directă” în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37.

51 Dat fiind că, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea are competența de a controla o astfel de calificare juridică (a se vedea printre altele Hotărârea din 1 iunie 1994, Comisia/Brazzelli Lualdi și alții, C-136/92 P, Rec., p. I-1981, punctul 49), trebuie să se concluzioneze că acest aspect al primului motiv este admisibil.

52 Cu privire la fond, trebuie să se constate că reiese cu claritate din modul de redactare a articolului 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 că noțiunea „subvenție directă” nu se raportează la persoane, ci la lucrarea în cauză. O interpretare restrictivă a acestei noțiuni ar permite, de altfel, unei autorități contractante să eludeze articolul 2 din Directiva 93/37 și, prin urmare, să se sustragă de la obligațiile care îi incumbă în temeiul directivei menționate.

53 În această privință, trebuie amintit că Tribunalul a arătat la punctul 36 din hotărârea atacată că avantajele fiscale erau direct legate de contractul de lucrări în cauză, că nu urmăreau să reducă anumite sarcini generale ale persoanelor în cauză și că au fost acordate de Republica Franceză pentru proiectul de renovare și de extindere a complexului turistic Les Boucaniers special pentru realizarea lucrărilor respective.

54 Trebuie să se constate că, în aceste condiții, Tribunalul a făcut în mod întemeiat legătura între caracterul direct al unei subvenții precum cea vizată la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 93/37 și finanțarea proiectului și investițiile realizate în acest scop.

55 În aceste împrejurări, al doilea aspect al primului motiv invocat de Republica Franceză trebuie de asemenea să fie înlăturat și, prin urmare, acest motiv trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept săvârșită de Tribunal, întrucât ar fi denaturat conținutul deciziei în litigiu și ar fi înlocuit motivarea Comisiei cu propria motivare

Argumentele părților

56 Prin intermediul celui de al doilea motiv, Republica Franceză susține că Tribunalul a denaturat conținutul deciziei în litigiu și a substituit motivarea Comisiei cu propria motivare. Potrivit acestui stat membru, denaturarea constă în faptul că Tribunalul a considerat că Comisia nu s-a întemeiat pe natura lucrărilor realizate, ci pe vocația de ansamblu a complexului turistic Les Boucaniers, pentru a stabili dacă contractul de lucrări privind renovarea și extinderea acestui sat de vacanță intra în domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37.

57 În această privință, Republica Franceză arată că doar în cursul procedurii orale în fața Tribunalului Comisia a admis că nu trebuia să țină seama de lucrările efectuate în complexul turistic Les Boucaniers, ci de vocația de ansamblu a acestuia.

58 Comisia consideră că acest motiv este nefondat.

Aprecierea Curții

59 În ceea ce privește controlul denaturării pe care Republica Franceză pretinde că a decelat-o în constatarea Tribunalului de la punctul 43 din hotărârea atacată, potrivit căreia Comisia a analizat aplicabilitatea articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 prin examinarea, în decizia în litigiu, a proiectului care consta într-o renovare completă a complexului turistic Les Boucaniers, iar această analiză nu era întemeiată pe lucrările efectuate, ci pe vocația de ansamblu a acestui complex turistic, este necesar să se arate că reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că o denaturare a faptelor trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile din dosar, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor (a se vedea printre altele Hotărârea din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, Rec., p. I-3173, punctul 54).

60 Or, este necesar să se considere că, deși este posibilă interpretarea deciziei în litigiu în sensul propus de Republica Franceză, din aprecierea divergentă pe care Tribunalul a făcut-o cu privire la aceasta nu rezultă o denaturare a conținutului său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 februarie 2011, Activision Blizzard Germany/Comisia, C-260/09 P, Rep., p. I-419, punctul 54).

61 În aceste împrejurări, în lipsa unor elemente care să indice o inexactitate materială în ceea ce privește interpretarea pe care Tribunalul a dat-o deciziei în litigiu, nu este necesar să se considere că această interpretare constituie o denaturare sau o substituire a motivării deciziei respective.

62 În consecință, al doilea motiv trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la aplicarea articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37

Argumentele părților

63 Prin intermediul celui de al treilea motiv, care se împarte în două aspecte, Republica Franceză contestă calificarea contractului de lucrări privind renovarea și extinderea complexului turistic Les Boucaniers drept contract având ca obiect lucrări de construcții referitoare la un echipament sportiv, recreativ și de agrement în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37.

64 În ceea ce privește primul aspect al celui de al treilea motiv, Republica Franceză susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat că noțiunea de echipamente sportive, recreative și de agrement care figurează la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 trebuia să fie interpretată în sens larg și nu era limitată la echipamentele care vizează să răspundă nevoilor tradiționale ale colectivităților publice, adică nevoilor colective ale utilizatorilor.

65 Republica Franceză susține că o asemenea limitare, chiar dacă nu este expres prevăzută la articolul 2 alineatul (2) din această directivă, reiese dintr-o interpretare sistematică în raport cu modul de redactare și cu obiectul dispoziției menționate, precum și cu alte categorii de contracte care sunt vizate de aceasta. Republica Franceză subliniază că obiectivul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 constă în a supune regulilor prevăzute de această directivă contractele de lucrări cu privire la care există un risc real de eludare a acestora din urmă de către autoritățile contractante. Potrivit acestui stat membru, doar contractele având ca obiect echipamente care vizează să răspundă nevoilor

colective ale utilizatorilor prezintă un asemenea risc. Astfel, toate celelalte categorii de contracte care figurează la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 au în comun faptul de a avea ca obiect construcții care vizează să răspundă nevoilor menționate.

66 Comisia susține că primul aspect al celui de al treilea motiv este inadmisibil, întrucât încearcă să modifice obiectul litigiului care s-a aflat pe rolul Tribunalului.

67 În subsidiar, Comisia este de părere că primul aspect menționat este nefondat.

68 Prin intermediul celui de al doilea aspect al acestui motiv, Republica Franceză susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat că noțiunea „contracte de lucrări”, în sensul articolului 2 din Directiva 93/37, trebuie să fie interpretată independent de noțiunea „contracte de achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 litera (a) din această directivă și că, în consecință, Comisia nu încălcase articolul 2 alineatul (2) din directiva menționată atunci când a considerat că contractul de lucrări în cauză în speță intra în domeniul de aplicare al acestei dispoziții, deși contractul respectiv nu prezenta un interes economic direct pentru autoritatea contractantă.

69 Potrivit Republicii Franceze, noțiunea „contracte de lucrări”, în sensul articolului 2 din Directiva 93/37, trebuie interpretată în lumina noțiunii „contracte de achiziții publice de lucrări”, care presupune ca un astfel de contract să fie executat în interesul economic direct al autorității contractante (Hotărârea din 25 martie 2010, Helmut Müller, C-451/08, Rep., p. I-2673, punctele 50-52). Acest stat membru precizează că contractul referitor la renovarea complexului turistic Les Boucaniers nu poate fi considerat ca prezentând un astfel de interes economic direct pentru simplul motiv că renovarea respectivă contribuie la dezvoltarea turistică și economică a Martinicăi. Republica Franceză apreciază că articolul 2 din această directivă vizează numai contractele de lucrări care, în cazul în care ar fi fost încheiate de o autoritate contractantă, ar constitui contracte de achiziții publice de lucrări în sensul articolului 1 litera (a) din directiva menționată.

70 Comisia solicită respingerea acestui aspect.

Aprecierea Curții

71 În ceea ce privește inadmisibilitatea primului aspect al celui de al treilea motiv invocată de Comisie, trebuie amintit că reiese dintr-o jurisprudență constantă că a permite unei părți să invoce pentru prima dată în fața Curții un motiv pe care nu l-a invocat în fața Tribunalului ar echivala cu a-i permite să sesizeze Curtea, a cărei competență în materie de recurs este limitată, cu un litigiu mai extins decât cel cu care a fost învestit Tribunalul și că, în cadrul unui recurs, competența Curții este limitată la aprecierea soluției legale date cu privire la motivele dezbătute în fața primei instanțe (Hotărârea din 1 februarie 2007, Sison/Consiliul, C-266/05 P, Rep., p. I-1233, punctul 95 și jurisprudența citată).

72 Cu toate acestea, reiese cu claritate din dosarul prezentat Curții că, pe de o parte, conceptul de nevoi colective ale utilizatorilor și, pe de altă parte, conceptul de nevoi tradiționale ale colectivităților publice au fost utilizate în mod interschimbabil de Republica Franceză atât în cursul procedurii în fața Tribunalului, cât și în cadrul recursului său în fața Curții.

73 În această privință, deși, astfel cum a afirmat Comisia, conceptul „nevoi colective ale utilizatorilor” nu a fot invocat în acești termeni în procedura în fața Tribunalului, reiese din cuprinsul punctului 55 din hotărârea atacată că argumentația Republicii Franceze referitoare la conceptul „nevoi tradiționale ale colectivităților publice” privea condiția în temeiul căreia numai „echipamentele sportive, recreative și de agrement care sunt deschise tuturor, iar nu cele care sunt rezervate unei clientele private” erau vizate la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37. Această condiție este efectiv legată de nevoile colective ale utilizatorilor.

74 Rezultă că utilizarea, în cadrul unui recurs, a conceptului de nevoi colective ale utilizatorilor nu implică o modificare a obiectului litigiului în fața Tribunalului și, prin urmare, că primul aspect al celui de al treilea motiv este admisibil.

75 Cu privire la fond, trebuie să se stabilească dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a considerat că noțiunea „echipamente sportive, recreative și de agrement” în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 era limitată la echipamentele care vizează să răspundă nevoilor colective ale utilizatorilor.

76 Trebuie constatat, astfel cum a arătat, în esență, Tribunalul la punctele 57 și 58 din hotărârea atacată, că o asemenea limitare nu reiese nici din modul de redactare a Directivei 93/37, nici din actele pregătitoare ale acesteia. Astfel, articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 nu califică noțiunea „echipamente sportive, recreative și de agrement” în niciun fel.

77 O asemenea limitare a noțiunii menționate nu poate fi întemeiată nici pe o interpretare sistematică a articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37. Astfel, chiar dacă s-ar presupune că toate categoriile de contracte prevăzute la această dispoziție au în comun faptul de a avea ca obiect construcții susceptibile, dacă este cazul, de a răspunde nevoilor colective ale utilizatorilor, trebuie să se constate că nu se poate deduce din această unică împrejurare că aptitudinea de a satisface asemenea nevoi constituie o condiție pentru aplicarea dispoziției menționate.

78 Prin urmare, este necesar să se constate că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept prin faptul că a refuzat să considere că noțiunea „echipamente sportive, recreative și de agrement” în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 era limitată la echipamentele care vizează să răspundă nevoilor colective ale utilizatorilor. Rezultă că se impune respingerea primului aspect al celui de al treilea motiv ca nefondat.

79 În ceea ce privește al doilea aspect al acestui motiv, este necesar să se constate că punctul 64 din hotărârea atacată, vizat de Republica Franceză în cadrul acestui aspect, face parte integrantă din răspunsul Tribunalului la argumentul potrivit căruia articolul 2 alineatul (2) din Directiva 93/37 se referă numai la categorii de contracte care privesc, prin natura lor, nevoi tradiționale ale colectivităților publice.

80 Trebuie arătat că Tribunalul a constatat în mod întemeiat, la acest punct 64 din hotărârea atacată, că legiuitorul Uniunii, prin articolul 2 din Directiva 93/37, a deschis în mod expres domeniul de aplicare al acestei directive anumitor contracte de achiziții nepublice determinate.

81 În consecință, articolul 2 din Directiva 93/37 trebuie să facă obiectul unei interpretări care este autonomă în raport cu articolul 1 litera (a) din această directivă. Este necesar să se constate că o interpretare diferită ar reduce considerabil domeniul de aplicare al articolului 2 din directiva menționată, ceea ce ar veni în contradicție cu obiectivul de prevenire a eludării urmărit de acest articol.

82 Rezultă că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat că din definiția noțiunii de contracte de achiziții publice de lucrări prevăzută la articolul 1 litera (a) din Directiva 93/37 nu rezultă o condiție de aplicare a articolului 2 din această directivă, legată de „nevoile tradiționale ale colectivităților publice”.

83 În consecință, al doilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie de asemenea să fie înlăturat, iar ansamblul acestui motiv trebuie respins ca nefondat.

84 Dat fiind că niciunul dintre motivele invocate de Republica Franceză nu a fost primit, este necesar să se respingă recursul în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

85 În temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Franceze la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea ei la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Republica Franceză la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături